

עין יצחק

פינת ההלכה השבועית
מאת מרן הראשון לציון
הגאון רבי יצחק יוסף שליט"א
בעל ה'ילקוט יוסף'

פר' בלק תשע"ט | גליון מס' 143

כתיבה: הרב מרדכי גור | עריכה: הרב יצחק קורלנסקי

טעימה מייך הקידוש

חיוב טעימה מכוס של ברכה | שיעור הטעימה | שיעור "מלא לוגמיו" | מי צריך לטעום? | טעימת כל המסובים לחיוב מצוה

רעא), דלא כרב עמרם גאון שכתב שצריך שישתה רביעית, אלא די בשיעור מלא לוגמיו. וכ"כ במחזור ויטרי (עמ' ערה), הריטב"א (עירובין עט ע"ב), רבי דוד בונפיד, מהר"ם חלאווה, והר"ן (פסחים דף כב ע"ב מדפי הרי"ף), המאירי (פסחים קז ע"א, ובחיבור התשובה עמ' תנט, ועי' במאירי יומא פ ע"א).

מרן הבית יוסף (סוף סי' רעא) הביא משם מרדכי (ישן, סוף יומא, עי' חידושי אנשי שם על המרדכי יומא אות א, ומרדכי השלם יומא עמ' פז פח) שהשיב ר"י, דשיעור טעימה לגבי מקדש בעינן מלא לוגמיו, וכתב הראב"ה (הל' תענית סימן תתצא ופסחים סי' תקיט) איני משיב על הארי לאחר מיתה, אלא תורה היא וללמוד אנו צריכין, שכך מקובלני שהמברך אין צריך לשתות מלא לוגמיו, אלא קימעא, שיעור גרונו, וילך סביבות לוגמיו. וראייתו מהלשון שאמרו "אם טעם מלא לוגמיו", דלא נקט "אם שתה", וטעם הוא דבר מועט. וכתב על כך הבית יוסף שאין בדברי הראב"ה אלו כדאי לדחות דברי הראשונים, ומסקנתו שצריך שישתה מלוא לוגמיו. וכן פסק בשולחן ערוך (סי' רעא סי"ג) שצריך לשתות כמלוא לוגמיו, דהיינו כל שיסלקנו לצד אחד בפיו, ויראה כמלא לוגמיו, והיינו רוב רביעית. והוא שיעור הממוצע בין טעימה כל שהיא, לשיעור רביעית.

מי צריך לטעום?

דנו הראשונים האם טעימת אחד המסובים מועיל, או שצריך דוקא טעימת המקדש עצמו. ומצינו ג' שיטות:

א. דעת הגאונים שקידוש אינו כשאר ברכות הנאמרות על הכוס (כגון ברכת המזון), בהן די בשתיית אחד מן המסובים, אלא צריך שדוקא המקדש עצמו טעם מן הכוס, ואם לא טעם, לא יצאו ידי חובה. וכן בספר המנהיג (הלכות שבת סימן כ) כתב בשם הלכות גדולות, שהמקדש ולקחו אחרים את הכוס מידו ושתוהו, והוא לא שתה, מביאים לו כוס אחר לברך עליו בורא פרי הגפן וישתה, אך אין צריך לחזור על כוס הקידוש, ודי בזה.

ב. דעת הרא"ש (פסחים פ"י סי' יח, ובתשובה כלל כה סי' א) שאין המקדש עצמו צריך שיטעום, ומהני גם טעימת אחד מן המסובין, אבל בעינן שאחד יטעום מלא לוגמיו, ואין טעימת שניים מצטרפת. וכן דעת הרשב"ם (פסחים קז ע"א) שמה שאמרו בגמרא שאם לא טעם לא יצא, היינו אם לא טעם אף אחד מן המסובים, אבל אם

שאלה: כאשר עושים קידוש בשבת, מהו השיעור היין שהמקדש צריך לשתות מהכוס? והאם צריך שדוקא המקדש ישתה, או די שאחד מן השומעים וכולם יוצאים בזה ידי חובת קידוש?

חיוב טעימה מכוס של ברכה

תשובה: בגמרא (פסחים קה ע"ב) מבואר שהמברך על כוס של ברכה, כגון ברכת המזון, קידוש והבדלה, אין די בכך שיש כוס יין בידו בשעת הברכה, אלא צריך גם לטעום מן היין לאחר הברכה. ופירש רש"י (עירובין מ ע"ב) לפי שאין זה מכבוד הכוס שיברך עליו ולא ישתה ממנו.

שיעור הטעימה

ושיעור היין שצריך לטעום מן הכוס, מבואר בגמרא (שם קז ע"א) שאותה טעימה שאמרו שצריך שיטעום, די שתהיה בכל שהוא. ורבי יוסי בר יהודה אומר שצריך לטעום בשיעור "מלא לוגמיו". ואמר רב הונא בשם רב, וכן שנה רב גידל, שהמקדש וטעם מלא לוגמיו - יצא, ואם לאו - לא יצא.

שיעור "מלא לוגמיו"

רבינו יצחק אבן גיאת בספרו מאה שערים (הל' קידוש, עמ' ז) הביא שנחלקו הגאונים בשיעור "מלא לוגמיו", שרב נטרונאי גאון אמר, שטעום כדי רביעית, היינו מלא לוגמיו. וכן כתב רב עמרם גאון, דהיינו רביעית יין. וכן אמר רב כהן-צדק, שאם שתה פחות מרביעית לא יצא, דפחות מרביעית במשקין - לאו כלום הוא. וכן אמר רב צמח גאון וכן רב האי גאון שאם קידש ולא שתה רביעית, לא יצא. אך כתב על כך הרי"צ גיאת, שלא כן הוא, דשיעור "מלא לוגמיו" הוא פחות מרביעית, כמבואר בגמרא (יומא פ ע"א) דהא דאמרינן שהמקדש וטעם מלא לוגמיו יצא, לאו דוקא מלא לוגמיו, אלא כשיעור שאם יסלקנו בפיו לצד אחד, יתמלא כל חלל הלחי מן המשקה ויראה כמלא לוגמיו, שהוא רוב רביעית. וכן כתבו התוס' (שבת עו ע"ב ד"ה ויעמוד, פסחים קז ע"א ד"ה אם, יומא שם). ומשקל הרביעית הוא עשרים ושבע דרה"ם, 81 גרם, וב-42 גרם הוא רוב רביעית, לאדם בינוני.

וכן כתבו הרבה ראשונים, רבינו תם בספר הישר (סי' שכג), וכן פסק הרמב"ם (פכ"ט מהל' שבת ה"ז), הרא"ש (פסחים פ"י סי' יח) והטור (סי'

טעם אחד מן המסובים מלא לוגמיו, יצאו כולם ידי חובה, אף על פי שהם לא טעמו. וכן פסק האבודרהם (הלכות קידוש) והטור.
ג. הריטב"א (עירובין ע"ב ד"ה המקדש) כתב בשם התוס' שאין צריך שדוקא אחד יטעם כל שיעור מלא לוגמיו, אלא אף טעימת שניים ויותר מצטרפות למלא לוגמיו. ובשם רבו כתב להסתפק אם מהני.

הלכה למעשה

מִרְן בְּשִׁלְחַן עֶרֶךְ (ס"י רע"א ס"ד) הביא ג' שיטות אלו ופסק כדעת הרא"ש והטור: "אם לא טעם המקדש וטעם אחד מן המסובין כמלוא לוגמיו יצא, ואין שתיית שנים מצטרפת למלוא לוגמיו. ומצוה מן המובחר שיטעמו כולם. ויש אומרים שאם טעמו בין כולם שיעור כמלוא לוגמיו יצאו, ששתיית כולם מצטרפת לכשיעור. והגאונים סוברים שאם לא טעם המקדש לא יצא, וראוי לחוש לדבריהם. ומיהו דוקא בקידוש, אך בשאר דברים הטעונים כוס, מודים הגאונים דסגי בטעימת אחר". וידוע שכאשר כתב מִרְן הלכה בסתם ואחר כך הביא יש אומרים, הלכה כסתם (ראה בספר עין יצחק ח"ג עמ' תסב), ולכן להלכה מועיל טעימת אחד מן המסובים. אלא שכאן כתב שראוי לחוש לדבריהם, ולכן לכתחילה ראוי ונכון שהמקדש עצמו ישתה מהיין, אך מעיקר הדין אם לא טעם המקדש עצמו אלא אחד מן המסובים, יצאו ידי חובה.

ואם כמה מהמסובים שתו מעט, ובצירוף כולם שתו שיעור כמלוא לוגמיו, אף שלכתחילה אין שתייתם מצטרפת לחובת השתייה

מהכוס, מכל מקום בדיעבד אם עברו וקידשו ובין כולם שתו כמלוא לוגמיו, לא יחזרו לקדש, שיש לחוש לסוברים שיצאו ידי חובה, וספק ברכות להקל. ואם אין מבין כל המסובין מי שיכול לשתות כמלא לוגמיו, לא יקדשו על היין, אלא על הפת.

שיעור זמן הטעימה

בספר הרוקח (ס"י רפג) כתב שצריך לשתות השיעור בלא הפסק גדול בינתיים. וכתב בבן איש חי (פרי צו סעי' כט) שצריך לשתות בקידוש רוב הרביעית בבת אחת, דהיינו בשתייה אחת, ולא יפסיקנו בשתי שתיות. אך בדיעבד אפילו הפסיק כמה פעמים יצא, ורק לא ישהה מתחילת השתייה עד הסוף יותר מכדי שתיית רביעית. ועכ"פ לא יותר משיעור כדי אכילת פרס.

טעימת כל המסובים לחיוב מצוה

מה שנוהגים שכל המסובים טועמים מן היין של הקידוש טעימה כל שהוא, הוא מנהג טוב לחיוב מצוה, כמו שכתב הרמב"ם (פכ"ט מהל' שבת ה"ז), ובשולחן ערוך (ס"י רע"א ס"ד ו"י). וכשבעל הבית מיסב עם בני ביתו, המנהג שבני הבית טועמים מאותו כוס ששתה ממנו המקדש. ואם מיסב עם אנשים שאינם מבני משפחתו, ומקפידים שלא לשתות מכוס ששתה ממנו אחר, יערב היין שבכוס הקידוש עם יין אחר, וימזוג מהיין לכמה כוסות, כדי שהמסובים יטעמו מהיין. ויש שנהגו שאחר שהמקדש מברך וטועם מהיין, מוסיפים יין לכוס של הקידוש.

דרך התורה - אצילות, לא אלימות!

על רקע הסערות בקרב עדת יוצאי אתיופיה

"טעמו וראו כי טוב ה'" (תהלים ד יז). ובכך זה ירגיע את הרוחות. יש לנו תורה, יש לנו מידות, יש לנו אצילות, יש לנו דרך ארץ. "דרך ארץ קדמה לתורה" (מדרש רבה, ויקרא ט א), "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום" (משלי ג יז).

אין זו דרך התורה להתנהג באלימות, למרות שעושים דברים לא נכונים, וישנן כל מיני בעיות שצריך לתקן אותן. אנחנו, הרבנות הראשית לישראל, ישבנו על המדוכה, ומטפלים בכל הדברים הללו על הצד הטוב ביותר, עד כמה שאפשר, הכל לפי ההלכה, לא סוטים ממנה ימין ושמאל. אך הדרך שלנו - "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום". יש לפתור את הדברים, הכל בהידברות, הכל ברוח טובה.

ועל אברכי יוצאי אתיופיה מוטלת העבודה לקרב את הצעירים, את כל הנוער, הבנים והבנות, להראות להם את המתיקות של התורה. להראות להם בכלל מהי יהדות. להסביר להם לשם מה הביאו אותם כאן לארץ, מדוע טרחו והביאו אותם ממקומות רחוקים ונידחים. מה היה להם שם?! וברוך ה' כאן יש להם עולם הזה, שיהיה להם גם עולם הבא. שיהיה להם גם רוחניות, לא רק גשמיות. ויש לעזור להם בכל הדברים.

ואני קורא לכל הצדדים כולם, כולל המשטרה, להתנהג באיפוק, והאמת והשלום אהבו" (זכריה ח יט).

מטרת העליה לארץ ישראל

בסיום דברי, הנני חוזר וקורא לכל בני עדת יוצאי אתיופיה היקרים, שישמרו על איפוק. ברוך ה', הצליחו להביא אותם לארץ ישראל לפני למעלה מארבעים שנה, כאשר אבי, מִרְן הרב עובדיה יוסף זצ"ל, הוא זה שפעל ולחם להביאם כאן לארץ. וזה לא היה קל. בזמנו, רה"מ מאיר ומשה דיין התנגדו לכך, ומִרְן - שהיה אז הרב הראשי - פעל רבות בין שרי הממשלה, וברוך ה' שמעו בקולו, והתחילו העליות, ולאחר מכן בשנת תשל"ח-תשל"ט היו עוד עליות.

מִרְן זצ"ל הביא אותם כאן לארץ במטרה שיבואו לכאן, ארץ ישראל, לשמור תורה ומצוות, ללכת במסורת ישראל סבא, לחנך אותם בחינוך דתי, חינוך תורני. מי שמתחנך בחינוך דתי, תורני, יש לו את המסורת שלנו. בשביל כך באנו לארץ ישראל. הקב"ה הבטיח לנו את ארץ ישראל, לשם מה? בכדי שנבוא לכאן ונשמור תורה ומצוות.

קירוב וחזוק נוער יוצאי אתיופיה

אני קורא לכל אחינו יוצאי עדת אתיופיה שהתחזקו בתורה וביראת שמים, שיחזירו את בניהם לחיק התורה. לצערינו הרב, כמה מהם, הבנים והבנות, ירדו מעט מן הדרך, ויש להחזיר אותם בחזרה למוטב. ולכן אני קורא לכל האברכים יוצאי אתיופיה, בבקשה תארגנו שיעורים לנוער וחוגים לבנות. תראו להם מהי התורה שלנו.

'פינת ההלכה' של מִרְן הראשון לציון שליט"א משודרת בכל יום שישי בשעה 15:45 - 'כאן-מורשת'

ניתן להאזין גם בקו 'בית יצחק': 0772-660-880 בשידור חי וחוזר

להנצחות (להצלחות, לרפואות ולעילוי נשמות) ולקבלת הגיליון במייל: yk3121405@gmail.com | כל הזכויות שמורות ©